

Артем Чех

ми тебе не чекали

Meridian Czernowitz

2026

Де коноплі були, — батарея.  
За клунями — чати.  
Може, «Портрет Доріана Грея»  
Почитати?

О, майбутнє моє! Для тебе! —  
Тисячі слів подужав! —  
Нащо ж в'їлись до самого серця  
між ребер  
Кулі та мужа?

Є. Плужник

частина перша

# Місто

За кілька годин до того, як Музиканта розірвало, мов перстиглий кавун, він розповів історію зі своєї юності. У вісімдесят четвертому на день народження йому подарували двадцять п'ять рублів. На них він купив блок «Вінстона» у дяді Колі, швейцара ресторану «Театральний». Відтак продав — по п'ять рублів за пачку. Тоді купив ще два блоки. Знову продав. І знову. Врешті-решт за два місяці заробив сімсот п'ятдесят рублів і придбав на них двокасетний «шарп», якого вистачило на тридцять дев'ять років.

— Скільки тобі? — спитав Труш.

— П'ятдесят п'ять, — видихнув Музикант.

— А тоді скільки було?

— Ну, скільки? — на мить задумався Музикант. — Шістнадцять було.

— Точно. Шістнадцять. Ще раз вітаю! Но пасаран!

— Вклонився, — сухо відповів Музикант і зашарудів це-лофаном десь на дні окопу.

Труш закинув набряклі ноги на коренисту стіну своєї вузької могилки й підклав долоні під онімілу спину. На каремат посипалися чорна гранульована земля й такі ж чорні ківсяки, схожі на желейних черв'яків із круглої банки на прилавку крамниці.

Проте вночі, в ті кілька годин вимушеного сну, відчувачи, як вони повзають його тілом, він нічого з тим не робив. Повзають і повзають — не зжеруть же вони його? Не зжеруть. Але покусують. Його вже стільки всього кусало за ці чотири дні, що давно стало байдуже. Значно більше він переймався тим, як сходити покакати, думав про це як про довгий, болючий і ризикований процес. Вчора він намагався присісти в десяти метрах якраз між могилкою і Вонючкою. І щойно взявся розстібати штани, як над вухом дзявкнула куля снайпера, випущена з он того вікна на восьмому поверсі. Труш пірнув до окопу, вилаявся й пересунув процес дефекації у піраміді пріоритетів ближче до верхівки, кудись між потребами естетичного характеру та самоактуалізацією. Займатися самоактуалізацією непогано виходило вночі, після того як росіяни активно задіяли «сапог», який відбив бажання не лише вилазити з могилки, а й продовжувати жити. Як узагалі можна хотіти жити в реальності, де по тобі відпрацьовує СПГ? Цей завиваючий звук вихолоджував тіло, зводив з розуму, змушував його втискатись у землю, мов маленьку хутряну тваринку. Від цього звуку він мочився і плакав, від цього звуку він мріяв, аби нарешті влетіло в його могилку, щоб усе припинилося і більше не доводилося відчувати цей об'ємний, холодний жах.

А перед цим до них у посадку зайшли хлопці з бригади, вони виходили з палаючого Міста останніми. Принаймні так повідомила пропита голова одного з них. Одутла, червоняста, лискуча голова з дрібними ламаними зубами.

— Там нікого більше немає, і завтра сюди зайдуть кацапи, і всіх виріжуть, розстріляють, відрубають всім голови й нікого не візьмуть у полон!

— Пісюни теж повідрізають? — ліниво спитав Музикант, розчісуючи нігтями руду щетину.

— І пісюни, — закивав головою Голова. — А в кого немає пісюна — пришиють. Щоби був. А потім відріжуть!

Далі Голова повідомив, що їх прислали на підсилення.

— Підсилимо, сержанте, вас трохи, — дещо насмішкувато сказав він.

— Найкраще, що ви можете зробити, це заритися, — стримано відповів Труш. — І не відсвічувати.

Голова плюнув, тромбонно висякався, знову плюнув і сказав, що вони в цих посадках блукають уже не перший місяць, як неприкаяні душі, тому не треба їх вчити, що робити. Та й взагалі, їх не беруть ні кулі, ні снаряди.

— Ніщо нас не бере, — підсумував він.

— Тільки водяра, — байдуже зауважив Труш.

— А як інакше? — відповів на те Голова.

Коли ж увечері почався прицільний обстріл, двоє із загону Голови стрибнули до окопу, вгативши Труша в землю. Від того, хто лежав зверху, тхнуло свіжою сечею. Труш якийсь час намагався випрямити ноги чи бодай поворушити рукою під тягарем двох тіл, але зміг лише заплющити очі. Так і заснув.

Тіла наважилися вилізти з його могилки десь о четвертій ранку. Вже розвиднилося, і це холодне тихе світло було єдиним, що не давало збожеволіти від розпачу. Крізь сон Труш почув гугняву розмову про те, що не вся група неприкаяних душ пережила обстріл. Один — у кашу, інший — доходить, і непогано було б його винести до точки евакуації. Труш хотів сказати, що евакуації не було вже чотири дні й навряд чи буде, але раптом стало лінь щось говорити і тим паче пояснювати. Подумав лише: дебіли. Просто дебіли. Мали ж кілька години до обстрілу, могли б хоч трохи видовбати собі нірки, щоб «сапог» не розніс їхні організми. Але ж вони самі знають, як краще. Щоправда, не всі. Один уже точно нічого не знає. Інший — скоро не знатиме.

Голова викрикнув прокляття й наказав усім вибиратися. Зійшлися на тому, що треба витягувати обидва тіла і рушати до заправки, звідки вела пряма до села.

Небо наповнилося джмелиним гудінням, а за п'ятнадцять хвилин після того, як неприкаяні пішли, в район заправки полетіло залізо. Гучно і рясно.

— Що думаєш, Вань? — спитав Музикант. — Всіх?

— Хезе, — відповів Труш. — Байдуже. З днем народження.

— Хуйовий празнік.

Іван мав ще два снікери. Один кинув Музиканту. Почало підійматися сонце, подув легкий ранковий вітерець зі сторони Вонючки.

— Як же він заїбав, — промовив Музикант.

Вонючка був кулеметником. Ще чотири дні тому, коли збірна батальйону з тридцяти людей заходила в цю посадку,

він — здоровенний, кілограмів на сто двадцять — уже лежав, відвернувшись обличчям у бік Мста. Скам'янілою долонею стискав кулемет. У брудному й мокрому однострої. Мертвий.

Згідно з планом, одразу біля нього Труш зі своєю групою з шести бійців мав копати запасні укріплення для українських військ, які залишали Місто. Та щільність ворожого обстрілу була такою, що нічого, крім власних могилок, вони не були здатні вирити. Власне й ці могилки їм допомогло викопати якесь небесне чудо. Бог або ще хто гірший. А кулеметник виявився замінованим. Про це повідомила саперка Олена і наказала не підходити до тіла. Запах засвідчив, що цей товстун лежить тут не перший день. І навіть не третій. І до якого підрозділу він належав — було невідомо. Кого тут тільки не носило, хто тільки не заходив у цю посадку. Ще тиждень тому тут вешталися росіяни: вони, певно, і замінували це колись наповнене розбишацькою міццю тіло.

Труш наказав копати метрах у двадцяти від Вонючки. І це було правильним рішенням: зелень там була густішою. Щоправда, густе коріння під землею неабияк ускладнювало роботу.

Наступного дня Музикант зізнався, що, попри сором, не може називати загиблого інакше, як Вонючкою.

— У нього ж є мама, дружина, діти, — припустив він.

— Та хтось точно є, — погодився Труш.

— Але як же він воняє. Як ти там казав...

— Сюрстремінг.

— Ну да. Жесть, блядь.

— Терпи, — тихо сказав Іван. — Може, і ти так колись. Або я.

Вони лежали кожен на дні своєї могилки. На голови падали вугільно-чорні ківсяки, осипалася земля, у спину впивалися гострі обрубки коренів. У небі дзижчали дрони, російські міномети працювали майже безупинно, замовкаючи лише тоді, коли навалювали наші з пагорба за селом. Труш подумав, що багато віддав би, аби опинитися в складі тієї мінометної батареї. А ще більше — щоб опинитися вдома. Дві ноги віддав би? Віддав би. А чи пожертвував би він Музикантом? Пожертвував би. Музикант — хороший чоловік, нудний трохи, але хороший. Одесит, який під впливом Труша почав говорити українською. Шкода його. Але й себе шкода.

Іван потягнувся до земляного насипу і дістав обрізану пляшку. Став на коліна і вичавив із себе кілька бурих крапель, вкотре дивуючись, як ті три літри води, випиті за чотири дні (два з яких — у перший), так довго з нього виходять. А от без випорожнення — зовсім тяжко. Шостий день, як тримає все в собі. Труш тоді думав про токсини, які напевне вже отруюють його зсередини, і що невдовзі його обсіпле прищами, мов підлітка.

І сигарети закінчилися. Дві пачки в наплічнику розірвало мінним уламком. Ще дві він скурив. Одноразку теж висмоктав до останнього. Він би власне волосся скурив, якби міг. Але не міг. Ну і все.

Музикант мовчав. Було чутно, як він вовтузиться на карематі та позіхає. Дуже трагічно позіхає, відзначив про себе

Труш. Ніби перед смертю. І сам позіхнув — так само глибоко і безнадійно.

А потім знову посипалися міни.

— Викурюють! — прокричав Музикант.

Труш зітхнув і втиснувся у землю. Рація сіла. Планшет з «Кропивою» сів. Тепловізор сів. Екофлоу розірвало ще при заході в посадку.

Як там інші, що лежать за п'ятдесят метрів у таких само могилах? Чи живі? Позавчора прибігав Молодий, радісно сповістив, що йому вдалося покакати. І що його рація теж сіла. І що у Рока в лівій нозі уламок. Маленький-маленький, схожий на обламне вістря циганської голки. Питав, чи можна це вважати пораненням.

— Не можна, — грубо відповів Труш.

Відтоді на зв'язок той не виходив. Труш намагався докричатися, та його ніхто не чув. Він і сам себе заледве чув — ніби кричав уві сні не горлом, а нутром. Звук, напевно, такий і був: нутряний і темний.

Обстріл закінчився. Тієї ж секунди зацвірінькали птахи. Оці птахи дратували Івана найбільше. Усе навколо свистить, вибухає, дзижчать дрони, посадку викошує, наче газонокосаркою, але щойно все стихне — ці заливаються співом. А ще десь воркує голуб і навіює відчуття, ніби от він, Іван, лежить на ліжку, а за вікном — Місто, весна і марнота.

Тиша тривала недовго. За кілька хвилин запрацювали наші. Гатили так, як ніколи досі — ніби намагалися втопити Місто у вогні й залізі. Й крізь канонаду і свист Труш раптом почув

характерний звук рації. Тривожний і рідний. Висунув голову. Вздовж посадки довгою вервечкою, мов полонені чи біженці, крокували бійці. Йшли сонно, ноги переставляли повільно, і всі якісь злі та байдужі.

Іван вискочив з окопу.

— З Міста?! — збуджено прокричав він.

— З Міста, — відповів один із бійців, закопчений, у розірваній куртці й без броніка.

— Були тут вчора одні, казали, що вони останні.

— Ми останні, — буркнув той, не стишуючи ходи.

— Ти що тут робиш? — спитав Івана інший, старий і сивий, також без броні і також закопчений, наче мойва.

— Стережу посадку, — відповів Труш.

— Сторож чи що?

— Я б сказав — вартовий!

— Багато вас?

— Тут двоє. Там ще, може, троє, — Іван махнув рукою. — І на тому кінці — троє. Чи живі — не знаю.

— Не живі, — відповів сивий. — М'ясо там одне.

— Любив їх, — Труш замислився.

— Зйобуйте звідси! — прокричав хтось із вервечки. — Вже зйобуйте!

— Нема наказу! — з окопу показала голова Музиканта.

— І не буде!

— Ви точно останні? — спитав Труш.

Один зупинився. Червоні, мовби заплакані очі, чорна запечена кров у волоссі, в руках простецьке весло без обвісів. Руки теж чорні від землі і сухої крові.

— Це ви останні, — сказав він спокійно. — Беріть зброю і валіть. Ви свою роботу зробили.

— Яку роботу? — роздратовано спитав Музикант, пригинаючи голову від кожного свисту.

— А яка у вас робота? — спитав боєць із червоними очима.

— Укріплення будувати, рити... — розгублено сказав Іван.

— Ага, укріплення. Це вам ваші так сказали?

— Наші.

— О, я ебу! Ви тут, щоб взяти на себе вогонь, поки бригада вийде. Ви ж не наші, придаточні. Вас не жалко.

— Як не жалко? — перепитав Труш. — Як не жалко?! — загорлав він, перекикуючи свист, що тягнувся з-за того прекрасного пагорба.

— Ладно. Курить хочеш? — спитав боєць.

Труш кивнув.

— Нема?

— Нема, — зізнався Труш.

— І в нас нема. А у вас ще й наказу нема. І не буде! Хочете курити — звалюйте! — він показав дрібні риб'ячі зуби й побіг наздоганяти своїх.

Іван сів на траву. Подув вітерець і знову приніс запах Вонючки.

— Фу, — тихо сказав він, за звичкою пробив себе по кишнях штанів, очікуючи намацати пачку. Пачки не було. Нічого не було. Тільки запальничка. Щоб спалити все до чортів.

— А лісічки взяли спічки, — пробурмотів він.

Бригадні протопали, швидко вийшли до заправки, перебігли галявину і сховалися у деревах іншої посадки, що тягнулася до села уздовж траси. Головне — добігти до села, там легше. Теж обстрілюють, але не так. Під захистом наших мінометів їм це вдалося.

— Музикант, — Іван підповз до сусідньої могилки й перехилився через пухкий насип. — Чуєш, Музикант...

— Хто це були? — спитав Музикант. — Нарвані такі. Чому вони всі такі нарвані?

— Бригадні. Чув же, кажуть, що останні. Тобто тепер ми останні. Місто все.

— Місто давно все, — скривився Музикант. — Курить хочу.

— І я.

— Що це так наші навалюють?

— Прикривають відступ наших.

— А ми?

— А ми все. Як і Місто.

— Тобто все? Нам шо, пизда?

Труш зірвав травинку і засунув до рота.

— Смачна? — спитав Музикант.

— Схоже, ми з тобою вдвох тут залишилися.

— А інші?

— На лівому кажуть, шо в м'ясо, нікого нема. І Молодий не прибігав. Значить, теж.

— Може, глянемо, поки наші навалюють?

— Я пробіжуся, — погодився Іван, схопив автомат, зігнувся і вилетів з-під захисного шатра молодої зелені на стежку.

Головне — проскочити одну ділянку посадки — голу, сіру, страшну. Одразу за Вонючкою. Метрів тридцять — суцільна голизна. Звідти видно Місто — сіре, страшне, мовби не Місто це, а старе кладовище з похиленими хрестами й замшілими надгробками.

Пробігаючи повз Вонючку, Труш вирішив не дивитися на мертвяка, але глянув. Й одразу відвів очі. Роздуло на сонці, мов баклажан на грилі. Не людина, а надувний матрац у пікселі. Та ще страшніше було дивитися на Місто, затягнуте димами. Коробки висоток вдивлялися в посадку цупкими снайперськими поглядами. Звідти видно все: і зеленку, і село, і пагорби, де засіли наші мінометники. І його, Труша, напевно, теж видно, як він біжить на напівзігнутих, шепочучи: «Ще трохи, ще трохи, і будуть свої». Головне, аби живі.

Враз знову задихала тиша: наші відстріляли своє. Заспівали птахи. Труш не зупинявся. Тут бігу було на хвилину, та здавалося, що біжить він щонайменше вічність. Довго біжить, боячись побачити смерть. До Вонючки він уже звик. Інших мертвяків ніби винесли. Чи всіх? Чи не з'явилося тут нових? Своїх?

Труш проскочив відкриту ділянку й пірнув під захист кущів, ховаючись від надокучливих очей із висоток. Попереду вже виднівся сховок групи. Там були глибокі могили. На півтора метра. Глибокі й рятівні. І тієї ж миті він почув свист. Свистіло з боку Міста. Летіло прямо на нього. Він упав, підклавши долоні під обличчя, наче вони могли врятувати, втиснувся носами черевиків у землю, зіщулювався. Гепнуло десь поруч. Знову свист. Ще один. Понеслося. Його таки

засікли на голизні й тепер завзято насипали. Найкращим було доповзти до своїх. Застрибнути в яму і разом перечекати.

— Молодий! — крикнув Іван. — Це я. Повзу до вас.

Відповіді він не отримав, але поповз, працюючи ліктями.

Падало зовсім близько. Прокинувся «васильок» і взявся відпрацьовувати квадрат. Ця дрянʼ більше дратувала, ніж лякала, засіваючи землю тріскотливими снарядами.

Діставшись до земляних насипів, Труш відкинув автомат, перекотився через край і плюхнувся вниз у могилку, придавивши собою Молодого.

— Це я, я, спокійно.

Але Молодий не відповідав, лежав нерухомо обличчям до землі, сховавши під живіт руки. Іван всівся йому на ноги.

— Молодий! — вигукнув Труш. — Пацан!

Пацан мовчав.

Примружившись, Іван помітив, що голова Молодого заледве тримається на тулубі. В шиї зяяла чорно-синя рана, моторошна, мов ілюстрація з підручника судової медицини.

Труш завмер, спробував проковтнути шматок повітря, але воно застрягло десь у горлі, а його голова мимоволі закивала, наче погоджуючись з усім цим пеклом. Він заплющив очі й сперся на стіну могилки. Хотілося зникнути, розчинитися в цьому повітрі, так густо просякнутому порохом і сіллю. Стати вітром, блискавкою, шумом листя, джмелиним дзижчанням. Стати нічим.

Обстріл закінчився. Крізь понівечені гілки до могилки пробиралося сонце — таке ж тепле й недоречно радісне, як у дитинстві. Від цієї думки стисло груди. Про дитинство зараз хотілося думати найменше. Труш висунув голову

й побачив, що сусідні сховки переорані снарядами. Розтрощений деревʼяний приклад, уламки пластику, шматки світлого мʼяса. Чиє це мʼясо? Ким ти був? Тим, кого я обіймав ще тиждень тому? Чи тим, з ким ніколи не обіймався, але кому довіряв, як собі?

Труш вибрався з могилки, гидливо зауважуючи, яка мʼяка у Молодого литка, на яку він наступив, відштовхуючись.

Щойно він опинився на траві, як над головою задзижчало. «Вилетіли», — з прикрістю подумав Труш.

Куди ховатися? Куди бігти? Від кого чекати підмоги? Він підвівся й щодуху помчав до своєї позиції. Хоча яка це позиція? Могила. Прокрстова яма, де годі витягнути ноги, бо забракло сил докопати як слід. У таку чортову спеку без води кожен зайвий рух — крок до смерті.

Його знову супроводили голизна посадки, важкі дими над Містом, сіре, попри ясну погоду, небо. А от і свіжі виври — одна, друга. Перечепився, мало не впав. Задзижчало прямо над головою і, сука, дзижчить по-осиному, нахабно, погрозово. І його бачать. Бачать і з Міста, і з дрона. Все вони бачать. І вони не шкодують снарядів на одного беззахисного Труша. На одного беззахисного Труша зараз полетить усе, що заряджено в їхніх мінометах, «сапогах» і АГСх. Зараз знову свистітиме, шурхотітиме і вибухатиме. Знову розчахне свою пащу пекло, аби випустити все зло, яке в ньому вміщається. Все зло на одного Івана, аби він зостався тут назавжди ласим кормом для комашні.

Бігти до могилки, до своєї, до затишної. Хоч і не глибокої. Бігти, попри те, що ноги були неслухняні й важкі, ніби сплутані якоюсь липкою матерією.